

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

3-latek		4-latek	5-latek	6-latek
		Wzrost: ok. 104-105 cm Waga: 16-17 kg	Wzrost: ok. 107-110 cm Waga: 18-19 kg	Wzrost: ok. 116-118 cm Waga: 21-22 kg
- dochodzi do rozwoju różnych narządów wewnętrznych (serce, płuca, układ pokarmowy), ich wielkość synchronizuje się z wielkością i masą całego organizmu - pojemność płuc wzrasta, a oddech staje się głębszy (mniejsza ilość oddechów na minutę), dziecko zaczyna oddychać torem brzuszno-piersiowym lub piersiowym - przewód pokarmowy wciąż jest wrażliwy na zarazki, nieświeże jedzenie, czy niewłaściwą dietę - dalej, choć wolniej niż w pierwszych trzech latach życia, rozwija się układ nerwowy, doskonalą się budowa strukturalna kory mózgowej i jej funkcje; zmienia się waga mózgu i wielkość pól i okolic korowych, dojrzewają komórki nerwowe (organizm funkcjonuje coraz sprawniej)				
- obserwuje się wyraźne dysproporcje w budowie ciała dziecka: krótkie kończyny (zwłaszcza nogi), długie głowa i tułów			- sylwetka dziecka staje się bardziej proporcjonalna, ciało wydłuża się, tułów uzyskuje kształt trójkąta zwróconego podstawą ku górze, postępuje wysklepianie się łuków stóp (zanika płaskostopie)	
Rozwój fizyczny	- powstają nowe punkty kostnienia w obrębie kości ramieniowej i przedramienia, nadgarstka, palców, kości udowej, podudzia i stopy - więzadła są słabe, co prowadzi często do urazów i tworzenia się wad postawy (najczęściej skrzywień kręgosłupa) - bardzo słaba jest muskulatura, przez co dziecko jest niewytrzymałe na wysiłek fizyczny, męczy się pozostając w jednostajnej pozycji lub wykonując monotonne ruchy przez dłuższy okres czasu (np. dalekie spacerowanie)	- ma niezbyt twardy kośćciec i stosunkowo słabe mięśnie, - nie usiedzi długo na jednym miejscu, często zmienia pozycje; podciera się, kładzie na stoliku, - ma jeszcze słaby nadgarstek, - nie potrafi jeszcze odraczać zaspakajania potrzeb biologicznych, - czasami staje się marudny lub pobudzony z powodu zmęczenia lub głodu, ale nie potrafi jeszcze uświadomić sobie tego		- wzmacnia się cały kośćciec i muskulatura - ustalają się naturalne krzywizny kręgosłupa - ruchy mięśni są całkiem swobodne, dziecko może wykonywać większy wysiłek fizyczny - następuje zmiana uzębienia mlecznego na stałe - zaczyna się pierwszy etap kostnienia nadgarstka – ruchy dłoni stają się bardziej odporne na męczenie - dziecko nie musi już tak często załatwiać potrzeb fizjologicznych - dziecko staje się odporniejsze na choroby - następuje początek kształtowania się trzeciorzędnych cech płciowych, u chłopców powoli rozwija się pas

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

			barkowy, u dziewcząt pas miednicowy
	- kształtuje się asymetria czynnościowa (lateralizacja), co ułatwia manipulację i daje możliwość zręczniejszego wykonywania czynności manualnych	- ustalona jest już dominacja jednej ze stron (oko, ręka, noga, ucho) - u chłopców bardziej niż u dziewcząt grubieją kości długie; do tych zmian dopasowuje się układ mięśniowy	
Motoryka duża	- dziecko ma trudności z wykonaniem prostych czynności, jest powolne i niezręczne - ruchy dziecka cechują się słabą koordynacją, niepewnością i niskim wyspecjalizowaniem - nieporadność ruchowa objawia się poprzez występowanie tzw. „przypuchów”, np. przed skokiem kilkukrotnie ugina kolana, macha rękoma - nie potrafi wykonać czynności skomplikowanych, łączących w sobie kilka form ruchowych, np. podrzucanie i łapanie piłki	- dochodzi do przyspieszenia procesów rozwojowych – dziecko doskonali umiejętności koordynacji i pojętności w zachowaniu - dynamicznie rozwija się szybkość, siła, zwinność, zręczność i wytrzymałość - rozpoczyna się dymorfizm płciowy (powstają widoczne różnice w zakresie umiejętności i sprawności pomiędzy dziewczynkami a chłopcami) - zaczyna jeździć na dwukołowym rowerku, wrotkach i hulajnodze z utrzymaniem na jednej nodze	- pojawia się głód ruchu, ogromna potrzeba biegania, skakania, siłowania - doskonalą się ruchy postawno-lokomocyjne oraz ruchy umożliwiające sprawniejsze wykonywanie czynności precyzyjnych - dziecko opanowuje umiejętność utrzymywania ciała w równowadze statycznej i dynamicznej - powoli kształtuje się większa odporność na zmęczenie związane z dłuższym przebywaniem w jednej pozycji - bieganie/chodzenie: poprawnie wykonuje ćwiczenia na równoważni, stoi na jednej nodze przez kilka sekund, maszeruje w podanym rytmie, chodzi po linii do przodu i do tyłu - skakanie: skacze na jednej nodze przed siebie, przeskakuje z nogi na nogę - rzucanie: rzuca piłkę w określonym kierunku
		- porusza się w sposób pewny i swobodny, jest bardziej zwinny i zręczny niż 3-latek - dobrze reaguje na wysyłane sygnały i polecenia - niektóre czynności są na tyle już opanowane, że pojawiają się w nich rytm, płynność i harmonia ruchu - w wykonywanych czynnościach brak jest elastyczności, dokładności i przewidywalności	
	- dziecko posiada zdolność koordynacji ruchów głowy, tułowia i kończyn, np. skacze na dwóch nogach, - jeżdżenie: jeździ na 3 kołowym	- aktywność ruchowa jest bardziej złożona i zróżnicowana, dziecko wykonuje kombinację kilku czynności w tym samym czasie - dziecko jest silniejsze, zręczniejsze i zwinniejsze, - ruchy są płynniejsze, bardziej swobodne, stają się zautomatyzowane i celowe - sprawnie przekracza linię środka ciała (oczy, ręce, nogi, tułów) - bieganie/chodzenie: sprawnie sobie radzi z omijaniem przeszkód na drodze nawet kiedy biegnie, potrafi iść po krawężniku stopa za stopą zachowując równowagę, przejść- nie wypadając z trasy, po wąskiej drodze wyznaczonej kredą	
		- bieganie/chodzenie:	

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

rowerku naciskając na pedały, jeździ na hulajnodze - chodzenie/bieganie: częściej biega niż chodzi, schodzi w dół 3 stopnie krokiem dorosłym – naprzemiennym, trzyma się jedną ręką poręczy lub bez trzymania, krok bardziej wyrównany, nie potrafi szybko obracać się czy zatrzymywać, może chodzić i biegać na palcach, bieg jest płynniejszy, sprawnie sobie radzi z omijaniem przeszkód na drodze nawet kiedy biegnie, kopie piłkę, chodzi po niskich ławeczkach, równoważniach - skakanie: przeskakuje przez kartkę papieru o szerokości 20cm nie dotykając jej, może zeskoczyć z 20cm wysokości, odbija się z podłogi 2 stopami, skacze na 1 nodze, potrafi zrobić przewrót w przód - wspinanie się: wchodzi na schody bez pomocy stawiając na przemian nogi, wspina się po małej drabinie, przemiennie stawiając stopy - rzucanie: rzuca bez traceniał równowagi, rzuca na odległość ok 1m. używając dwóch rąk, podczas rzucania ciało jest nieruchome - łapanie: łapie dużą piłkę, sztywno wyciągając do przodu szeroko rozstawione ręce, w niewielkim stopniu (lub wcale) układa ręce do przyjęcia piłki	kształtuje się pełna sprawność chodzenia, biegania i skakania, potrafi stać na jednej nodze - wspinanie się/wychodzenie: chodzi i schodzi po schodach krokiem naprzemiennym - rzucanie: sprawnie rzuca piłkę - łapanie: łapie piłkę przedramionami przyciskając do siebie - skakanie: potrafi przeskoczyć przez przeszkodę, zeskoczyć z niej, podskakiwać w miejscu - sprawnie przekracza linię środka ciała w obrębie rąk, oczu - potrafi wskazać i nazwać większość części swojego ciała, nazywa też już niektóre stawy - huśta się samodzielnie na siedząco i stojąco	liniami, szarfami itp., może utrzymać równowagę przy pomocy rąk - skakanie: umie skakać na jednej nodze w miejscu i przed siebie, skakać na dwóch nogach przed siebie, przeskakuje przez linię będącą w ruchu kołowym, np. skakankę - wspinanie się/wychodzenie: wchodzi sprawnie po schodach, naprzemiennie stawiając nogi, nie trzymając się poręczy, wchodzi na drabinki, - łapanie: łapie małą piłkę	
--	--	---	--

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Motoryka mała	- uczy się prawidłowo trzymać ołówek i coraz lepiej opanowuje drobne ruchy palców i dłoni - maluje określona powierzchnie, ale przekracza jej granice - zaczyna posługiwać się nożyczkami (nacina) - przerywa/rozrywa papier na mniejsze kawałki wykonując ruchy rąk w przeciwnych kierunkach - formuje z plasteliny walec, kulkę i placek - przelewa wodę z kubka do kubka, nie rozlewając jej - rysuje koło i głownogi - odkręca pokrywki słoików, flakonów po kosmetykach i tym podobnych - nawleka koraliki na sznurek - wbija młotkiem drewniane kołki umieszczone w otworach - potrafi zrobić babkę z piasku, ale jest ona nietrwała - wrzuca krążki wielkości monety w otwór skarbonki - nakłada klocki na drewniany patyczek - posługuje się łyżką i widelcem			- coraz ważniejsze w życiu dziecka stają się czynności manipulacyjne, angażujące mięśnie palców, dłoni, nadgarstka, przedramienia i ramienia - poprawia się płynność i szybkość ruchów rąk – dziecko łatwiej uczy się pisanie w linijkach i łączenia liter, zaczyna także ładniej rysować, lepiej wycinać, może nauczyć się wiązania kokardki itp. - doskonalą się harmonia ruchów, a także kontrola wzrokowa nad nimi - wykonuje rysunki bogate w szczegóły, rozmieszcza elementy rysunku na całej powierzchni - rysuje po śladzie rysunki, wzory literopodobne zgodnie z podanym kierunkiem - koloruje obrazek nie wykraczając za linię - dokładnie wycina elementy wzdłuż linii prostej - rysując postać człowieka stosuje schemat złożony - podwójna kreska, zaznaczone barki, dłonie, palce, stopy, często ukazany ruch kończyn
	- stopniowo doskonali się ruchy narzędziowe, tzw. praksje (posługiwanie przedmiotami i narzędziami), dzięki czemu ruchy przebiegają bez zaburzeń	- potrafi narysować krzyżyk, zaczyna rysować kwadrat - odwzorowuje linię prostą, koło, kwadrat lub prostokąt i krzyżyk - rysuje po prostym śladzie - tnie nożyczkami wzdłuż linii - lepi z różnego rodzaju mas (plastelina, ciastolina) rozpoznawalne figurki - odpina duże guziki i suwaki - separuje ruchy palców - zaczyna wykonywać schematyczne rysunki, np. dom, człowiek - składa papier w trójkąt - rysuje po śladzie - zamalowuje powierzchnię kartki lub jej wyznaczony fragment	- zapina guziki pod kontrolą wzroku - odwzorowuje linię, koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt, krzyżyk i proste szlaczki, rysuje linie pionowe, poziome i ukośne, - nawleka koraliki na żyłkę - sprawnie łączy różnego typu klocki i buduje z nich proste budowle - wylepia z plasteliny, ciastoliny narysowane kontury, lepi proste kształty przestrzenne - przecina nożyczkami papier, tnie po linii - drze papier na małe kawałki i wykleja nim kontury - sprawnie przykleja naklejki - prawidłowo trzyma ołówek - koloruje obrazki, wypełnia kolorem kontury, - rysuje rysunek zgodny z podanym tematem - maluje farbami używając pędzla	

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Samoobsługa	- sam myje zęby - samodzielnie myje ręce i twarz nie mocząc ubrania i wyciera je ręcznikiem - potrafi korzystać z toalety - kontroluje swoje potrzeby fizjologiczne - sam je (posługuje się łyżeczką, widelcem, kubkiem), potrafi zwykle nabrać pokarm na łyżkę (widelec) i donieść taką porcję do ust - posługuje się serwetką - potrafi nalać napój z butelki czy dzbanka - potrafi się ubrać i rozebrać (potrzebuje pomocy przy zapinaniu guzików, ale rozpiną je sam, potrzebuje pomocy przy zamkach błyskawicznych itp.) - wkłada buty - z reguły nie moczy się przez całą noc - informuje o napotykanym trudnościach podczas wykonywania czynności i prosi o pomoc - odkłada zabawki na ich stałe miejsce - uczestniczy we wspólnym porządkowaniu zabawek w sali - pomaga w układaniu swoich rzeczy w domu i w przedszkolu - wyrzuca papierki i inne śmieci do kosza	- dziecko samodzielnie rozbiera się i ubiera podstawową garderobę (zapina duże guziki i zasuwa zamek) - samo załatwia swoje potrzeby fizjologiczne - je samodzielnie - potrafi wytrzeć sobie nos - przekłada ubranie na prawą stronę - pomaga w nakrywaniu do stołu i sprzątaniu po posiłku - umie w spokoju zjeść posiłek przy stole • pamięta o cichym odstawianiu krzesełek • wie, że nie należy głośno rozmawiać • nie opiera się łokciami i nie odwraca - porządkuje zabawki po skończonej zabawie - dba o wykonane przez siebie prace, starannie chowając je w ustalonym miejscu - pomaga w sprzątaniu: zabawek w sali, miejsca pracy po zajęciach plastycznych, swojego pokoju w domu	- rozbieranie się nie stanowi dla niego żadnego problemu, ma drobne trudności przy ubieraniu się - samodzielnie korzysta z toalety - uczy się posługiwania nożem przy jedzeniu - samodzielnie czesze włosy - sprząta po sobie ze stołu	- jest w pełni samodzielne w zakresie rozbierania, ubierania, czynności toaletowych, jedzenia - samodzielnie przygotowuje i porządkuje miejsce pracy - wiąże buty
--------------------	--	--	--	---

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Mowa	- poprawnie wymawia wszystkie samogłoski, z wyjątkiem nosowych - potrafi mówić krótkie zdania i prowadzić krótką rozmowę - czasem się zacina, jąka lub powtarza słowa (zwłaszcza w emocjonujących chwilach) - większość tego co mówi jest zrozumiałe - rozumie i stosuje określenia dotyczące: położenia przedmiotów w przestrzeni (na, pod, wysoko, nisko, za, obok), kierunku (w przód, w tył, do góry, na dół), wielkości przedmiotów (duży, mały, gruby, cienki, długi, krótki), ciężaru przedmiotów (ciężki, lekki) - z dnia na dzień uczy się nowych słów i powiedzeń (wyłapuje słówka i zwroty zasłyszane u innych) - stosuje w sposób logiczny struktury zdań w formie pojedynczego zdania prostego, a później zdania złożonego współrzędnie – są to najpierw zdania twierdzące, potem pytania i rozkazy - powinien używać form grzecznościowych „proszę”, „dziękuję”, „dzień dobry” itp. - używa zaimka „moje”, „twoje”, używa liczebnika np. „dwa”, dla określenia kilku przedmiotów - używa formy pytającej „dlaczego” - znajduje przeciwieństwo do niektórych przymiotników (np. gorący-zimny, jasne- ciemne)	- z łatwością porozumiewa się z innymi dziećmi i dorosłymi - wypowiada prawidłowo większość głosek - jego wypowiedzi są na ogół poprawne gramatycznie - zna ok. 1500 słów - zadaje wiele pytań typu: „kiedy?”, „dlaczego?” - buduje zdania złożone - śmiało inicjuje dialog z rówieśnikami i dorosłymi - rozwiązuje proste zagadki o znanych przedmiotach, roślinach i zwierzętach - odtwarza wiersze i piosenki - ma jeszcze problem z używaniem zaimków , np. mamó , czy mogę wyjść z ci państwo - wciąż może stosować neologizmy (własne słowa na określenie różnych rzeczy)	- prawidłowo wymawia głoski, - nazywa przedmioty, czynności, sytuacje, potrafi je opisać przy pomocy przymiotników - potrafi przedstawić przebieg zdarzenia, opisać co się stało, dlaczego płacze, cieszy się itp. - rozumie treść poleceń - rozumie podstawowe pojęcia dotyczące sytuacji w domu, w przedszkolu - pyta o nieznane słowa, chce je zrozumieć - buduje zdania zawierające dużo szczegółowych informacji	- posługuje się zwykle wszystkimi częściami mowy - dysponuje wieloma środkami stylistycznymi - buduje zdania złożone, zawierające nie tylko jedno, ale dwa, a nawet trzy orzeczenia - zdania zbudowane są poprawnie stylistycznie i gramatycznie - stale powiększa zasób słownictwa - spontanicznie używa narracji w trakcie opowiadania, przytacza wypowiedzi innych osób - rozumie polecenia złożone - rozwijają się kompetencje komunikacyjne - samo inicjuje kontakty językowe, mowa służy mu do nawiązywania i podtrzymywania relacji z rówieśnikami
-------------	---	---	---	---

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Sfera emocjonalna	- charakteryzuje go zmienność i nietrwałość emocji - szybko reaguje emocjonalnie np. płaczem, ale równie szybko wygasza emocję lub zamienia ją w inną, często przeciwną np. śmiech, - wchodzi w relacje emocjonalne z innymi (okazuje czułość bliskim, upewnia się, że jest kochane) - zdaje sobie sprawę z przeżywanych uczuć, choć nie zawsze potrafi je nazwać - boi się ciemności i samotności - zdarza się, że odczuwa brak poczucia bezpieczeństwa - pojawiają się nowe uczucia: wstyd, poczucie winy, zakłopotanie, zazdrość - zaczyna kształtować się w nim moralność - rozumie różnicę pomiędzy dobrem a złem - rozumie tylko te zasady, które towarzysza mu w najbliższym otoczeniu - zaczyna samo decydować o tym co ma zrobić, jednak musi sobie pomóc powtarzając to, co słyszało od dorosłych - odczuwa potrzebę bycia samodzielnym – protestuje, gdy ktoś chce go wyręczyć - pomaganie sprawia mu przyjemność	- potrafi już zauważyć logiczne powiązanie pomiędzy tym, co zachodzi w danej sytuacji, a stanem emocjonalnym osoby, której udziałem jest dana sytuacja - przewiduje reakcje emocjonalne na zdarzenia przykre i przyjemne - przewiduje stany emocjonalne osoby, której pragnienia zostały lub nie zostały zaspokojone - uważa, że skutki czyichś działań są intencjonalne - rozumie, rozpoznaje, nazywa i okazuje emocje - ma trudności z regulowaniem emocji mieszanych - dużo rzadsze w porównaniu do lat wcześniejszych są wybuchy złości i agresji - staje się mniej egocentryczne, jednak chętnie się popisuje - potrafi już nazwać emocje swoje i innych w tym również nieznane mu wcześniej uczucia wstydu, dumy, zazdrości czy zakłopotania	- emocje są silne, gwałtowne, trudne do opanowania przez dziecko, zwykle krótkotrwałe; gdy zostawia się dziecko w spokoju, to zazwyczaj mijają szybko - stosunkowo łatwo płacz przechodzi w śmiech i odwrotnie - nie panuje nad ekspresją, - zaczyna rozumieć, że rodzice przyjdą po nie do przedszkola - zaczyna liczyć się z rówieśnikami i chcąc się z nimi bawić, coraz rzadziej obraża się, złości, płacze - zaczyna przewidywać reakcje dorosłych - potrafi komentować i wyjaśniać reakcje emocjonalne innych osób - potrafi przewidzieć co zrobi rówieśnik, który przejawia określone emocje - potrafi manipulować zachowaniem innych - przy zmienianiu odzieży wstydzi się	- ma mniej dojrzały układ nerwowy niż siedmiolatek i z tego powodu silniej reaguje emocjonalnie, - wszystkie emocje, te pozytywne, a tym bardziej negatywne oraz duża liczba różnorodnych bodźców, stanowią dla organizmu ogromny wydatek energetyczny, - rozregulowuje się jego funkcjonowanie (staje się płaczliwe, drażliwe, niezdolne, agresywne itp.) - można pomóc mu, dostarczając mu owoców, kawałka czekolady, kanapkę itp. (glukoza i magnez) oraz stwarzając sytuacje ułatwiające wyciszenie się - elementy relaksacji
--------------------------	---	--	---	---

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

	- umie opowiedzieć, co wydarzyło się w przedszkolu, na podwórku - używa zdań, które składają się z 4 i więcej słów - wypowiada się dość swobodnie, na ogół bez powtarzania sylab czy słów	- zaczyna kontrolować swoje emocje		
Funkcjonowanie w grupie	- przechodzi od zabawy równoległej do asocjacyjnej, a później do zabawy kooperacyjnej - w trakcie zabawy dzieli się z innymi dziećmi swoimi zabawkami - bawi się z innymi dziećmi, - grupa rówieśnicza zaczyna mieć dla dziecka znaczenie - jest nastawione na współpracę, - lubi zabawy w dom i rodzinę (zabawy tematyczne) - uwielbia wszelakie zabawy w piaskownicy i na placu zabaw - jest towarzyski i potrafi bawić się w grupie - pod koniec 3 r. ż. zaczyna dostrzegać zasady panujące w grupie i je przestrzegać - uwidacznia się rywalizacja w grupie - celowo rozbawia osoby w swoim towarzystwie - zawiera pierwsze przyjaźnie	- angażuje się w coraz bardziej złożone interakcje - nawiązuje i podtrzymuje przyjaźnie - włącza się w grupę i zdobywa akceptację - nabywa podstawowe kompetencje społeczne, które umożliwiają efektywne funkcjonowanie w grupie i czerpanie satysfakcji z interakcji - reagują empatycznie na zmartwienia dzieci, z którymi się koleguje - poprzez zabawy poznaje role społeczne – rodzinne, zawodowe - łatwo nawiązuje kontakt z rówieśnikami - przestrzega zawartych umów - pojawiają się początki umiejętności współdziałania - chętnie uczestniczy w zabawach tematycznych oraz w grach z regułami	- bawi się z innymi dziećmi, - próbuje bawić się zgodnie z innymi bez ciągłych konfliktów, bójek, skarg - rzadziej obraża się, złości, płacze, rzadziej odchodzi od grupy, - jest zapraszany przez dzieci do wspólnej zabawy, - zaczyna przejmować się uczuciami innych dzieci-pociesza, pomaga, okazuje współczucie, ale jeszcze tak jak inni dokucza, - mniej skarży, czasami potrafi bez interwencji dorosłego przeprosić inne dziecko, - zaczyna stosować się do poleceń skierowanych przez nauczycielkę do całej grupy	- nawiązuje pozytywne kontakty z rówieśnikami i dorosłymi - inicjuje zabawy - przestrzega zasad i norm ustalonych w grupie - współpracuje w grupie, przyjmując różne role - łatwo odnajduje się w nowych sytuacjach - reaguje adekwatnie do zaistniałych sytuacji

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Percepcja wzrokowa	- spostrzega, wyodrębnia i nazywa elementy ilustracji - wypowiada się na temat treści oglądanych obrazków • wymienia osoby i przedmioty • odpowiada na pytania nauczyciela dotyczące treści obrazków - dobiera 2 jednakowe lub różniące się jednym szczegółem obrazki, np. podczas gry w loteryjki obrazkowe - składa obrazek przedstawiający pojedynczy przedmiot pocięty na kilka części (w zależności od możliwości dzieci 2–4 elementy w kształcie kwadratu lub prostokąta) - dostrzega wyraźne różnice, porównując 2 obrazki np. na jednym obrazku dziewczynka trzyma łąpatkę a na drugim konewkę, kot stoi na płocie i obok płotka, - odgaduje, który spośród 3 prezentowanych przedmiotów lub obrazków schowano - uzupełnia obrazek, doklejając brakujące elementy np. piłkę dla kotka, czapkę i buty dla krasnala - odtwarza zbudowane z klocków proste układy - potrafi rozpoznać kształty, np. dobierając kształt klocków do odpowiednich otworów	- nazywa i wyróżnia z ilustracji znane przedmioty, osoby, zwierzęta, wykonywane czynności - odwzorowuje układy przestrzenne utworzone z figur i brył geometrycznych, np. klocków, mozaiki - zauważa stałe sekwencje, np. proste układy graficzne czy geometryczne, i potrafi je powtórzyć - łączy przedmioty z ich kształtami przedstawionymi w postaci cienia - zauważa zmiany w układzie 3–4 przedmiotów lub obrazków, np. określa, który obrazek został schowany lub zmienił położenie - dostrzega minimum 4 szczegóły, którymi różnią się 2 obrazki - wskazuje takie same, proste znaki graficzne - składa w całość obrazki o prostej treści pocięte na 5 i więcej elementów - uzupełnia obrazek, dorysowując 4 brakujące elementy (lub więcej)	- wzrok nie jest jeszcze w pełni ostry, widzi dobrze eksponowany bodziec z odległości ok. 210 cm - spostrzega jeszcze dość chaotycznie, w sposób nieuporządkowany, przypadkowy - na obrazkach widzi do kilkunastu elementów oraz niektóre czynności - nie spostrzega jeszcze zależności między elementami ilustracji, mówi np. „rower jedzie” a nie „rower jedzie po ulicy” - spostrzega od 5-8 różnic między podobnymi obrazkami - spostrzega podstawowe części ciała człowieka (części zwierząt, mebli) - spostrzega w sposób na tyle analityczno-syntetyczny, że potrafi różnicować kształty liter drukowanych, cyfr (niekiedy myli ich ukierunkowanie), kształty podstawowych figur geometrycznych	- widzi dobrze eksponowany bodziec z odległości ok. 270` cm - dokładnie odwzorowuje kształty, układy przedmiotów - wyszukuje wszystkie podobieństwa i różnice na obrazkach - składa obrazek z części bez wzoru - uzupełnia wszystkie brakujące elementy na obrazku
---------------------------	---	---	--	--

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

		- tworzy dowolne kompozycje z mozaiki geometrycznej według własnego pomysłu i prostych wzorów		
Percepcja słuchowa	- odróżnia cechy dźwięków: wysoki – niski - słyszy i powtarza głoski - analizuje proste wyrazy - dokonuje syntezy długich wyrazów - zna wszystkie zmiękczenia i dwuznaki - rozpoznaje melodię znanej piosenki zagranej na instrumencie, np. pianinie, nuconej bez słów - określa kierunek, skąd dochodzi dźwięk - rozpoznaje dźwięki z najbliższego otoczenia, np. dzwonek telefonu - wskazuje obrazki kojarzące się z danym dźwiękiem, np. odgłosy znanych zwierząt (psa, kota, wróbla, żaby)	- potrafi uważnie słuchać opowiadań - wykłaskuje prosty rytm - kojarzy odgłos towarzyszący znanym czynnościom, np. nakrywanie do stołu, nalewanie wody - potrafi odszukać i nazwać przedmiot wydający dźwięki - dzieli proste zdanie na wyrazy (liczy wyrazy w zdaniu, układa model zdania 3- i 4-wyrazowego), np. z klocków - podejmuje próbę podziału wyrazu na sylaby - układa wyrazy na podaną sylabę - dobiera obrazki, których nazwy tworzą rym - rozróżnia wyrazy podobnie brzmiące i podaje ich znaczenie, np. piasek – pasek, kura – kula	- rozumie czytany tekst - lubi słuchać, kiedy się czyta - w wyuczonym wierszu odtwarza rymy - potrafi podzielić (po ćwiczeniach) zdanie 3-4 wyrazowe na wyrazy, - potrafi podzielić wyraz na 2-3 sylaby, - wydziela głoski w nagłosie, - odtwarza proste rymy - powtarza spółgłoski opozycyjne pod względem dźwięczności - powtarza wyrazy z głoskami opozycyjnymi	- odróżnia słowa poprawnie artykułowane od tych niepoprawnie wymawianych - dokonuje syntezy sylabowej wyrazu (dwusylabowego) - syntetyzuje głoskowo trzy- lub czterogłoskowe wyrazy - dokonuje analizy sylabowej dwu-/trzy-sylabowych wyrazów i głoskowej trzy-/czterogłoskowych wyrazów - szuka wyrazów zaczynających się na konkretną głoskę - wyróżnia głoski w nagłosie i wygłosie

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Procesy poznawczo (myślenie, pamięć, uwaga)	- charakteryzuje go egocentryzm - skupia swoją uwagę na przedmiotach znajdujących się w jego zasięgu - im większa stabilność przedmiotów, tym łatwiej porusza się w otoczeniu - w jego umyśle tworzy się poczucie sensownego porządku i ładu, co sprzyja uczeniu się przez wgląd - oscyluje pomiędzy światem rzeczywistym i nierzeczywistym (następuje zjawisko konfabulacji), ma bogatą wyobraźnię, miewa wyimaginowanych przyjaciół, często nie odróżnia rzeczywistości od fikcji - chętnie pomaga w domowych prostych czynnościach - słucha i wykonuje polecenia (obowiązki domowe) w celu uniknięcia kary lub uzyskania nagrody - potrafi określić czy jest chłopcem czy dziewczynką - potrafi określić różnice płciowe	- rozróżnia kolory, kształty, smaki, struktury - potrafi ułożyć w kolejności obrazki historyjki składającej się minimum z 2 części - pamięta zbiór przedmiotów np. czterech i zauważa, którego brakuje - rozpoznaje zmiany zachodzące w przyrodzie i wiąże je z aktualną porą roku - zna własne imię i nazwisko. - zna nazwę miasta, w którym mieszka - obserwuje zmiany zachodzące w przedmiotach w toku działania i ocenia, które są odwracalne, a które nie - zna kolejność codziennych czynności- dostrzega logiczny związek w odniesieniu do sytuacji przedstawionej w historyjce obrazkowej - jest zdolne do stosowania strategii powtarzania materiału do zapamiętania - potrafi przewidzieć dalszą część opowiadania	- pięciolatek ma duże trudności z przyswajaniem informacji dotyczących przestrzeni i czasu, ale zna i różnicuje pory roku, - potrafi porównywać przedmioty, kształty ze względu na ich różnice lub podobieństwa, - potrafi klasyfikować biorąc pod uwagę dwa, trzy kryteria - myśli często w sposób skojarzeniowy, - myślenie życzeniowe jest zwykle dla dziecka myśleniem prawdziwym, - w myśleniu nie uwzględnia jeszcze przekształceń materiału - uwaga jest mimowolna, krótkotrwała, niepodzielna - koncentracja uwagi jest tak silna na ważnym dla dziecka zadaniu, że nie odbiera wówczas innych bodźców - pamięć jest mimowolna, mechaniczna, krótkotrwała	- dojrzewają struktury kory mózgowej odpowiedzialne za czynności typowo szkolne, - dojrzewają te struktury kory mózgowej, które odpowiedzialne są za procesy myślowe; obserwuje się początki myślenia konkretno- wyobrażeniowego, operacyjnego na konkretnych, - większość dzieci nie ma jeszcze ukształtowanej odwracalności myślenia, nie potrafi odwrócić procesu przekształceń - dojrzewa cały układ nerwowy w tym kora mózgowa, dzięki czemu poprawia się zdolność do skupiania uwagi (początki uwagi dowolnej) i poprawia się zdolność zapamiętywania; lepsza jest pamięć trwała, sprawniej przebiegają procesy pobudzania i hamowania - uwaga jest jeszcze mimowolna, tzn. bodźce z otoczenia odwracają uwagę od tego, co dzieje się na zajęciach; czas uwagi jest ciągle jeszcze krótki (ok. 15 min.), - dziecko nie potrafi skupić się na wykonaniu kilku czynności jednocześnie, - dość silna koncentracja uwagi szybko wywołuje zmęczenie - nie ma jeszcze ukształtowanych pojęć czasowych - łączy przyczynę ze skutkiem
--	---	---	---	---

Rozwój dziecka w wieku przedszkolnym

Rozumowanie matematyczne	- wie doskonale co oznacza słowo liczyć - kieruje swoją uwagę na przedmioty, które mają być policzone - dąży do policzenia wszystkich wyróżnionych przedmiotów, tak jak potrafi - licząc rytmicznie wskazuje przedmioty i wymienia liczebniki: jeden, dwa, jeden, dwa, jeden, dwa... ale liczone przedmioty wskazuje często dwa razy (dotyczy to zwłaszcza liczebnika jeden - zapytany: „Ile jest?” zaczyna liczyć przedmioty od początku	- posługuje się określeniami odnoszącymi się do kierunków w przestrzeni (przód tył, góra– dół, przed siebie– za siebie, w bok) - posługuje się określeniami odnoszącymi się do położenia przedmiotów w przestrzeni (daleko– blisko, dalej– bliżej, wyżej– niżej) - dokonuje globalnej oceny ilościowej, stosując określenia: mniej, więcej, tyle samo - stosuje określenia: cięższy, lżejszy, waży, tyle samo, pusty, pełny - porównuje liczebność zbiorów łącząc w pary, posługuje się określeniem para - nazywa podstawowe figury geometryczne: koło, kwadrat, trójkąt - klasyfikuje przedmioty wg jednej lub więcej cech (przeznaczenia, wielkości, koloru) - posługuje się liczebnikami 1-4 - orientuje się w schemacie ciała	- przelicza zbiór liczb składający się z około 10 elementów ostatni liczebnik odnosząc do wielkości zbioru - liczy na konkretach podany wynik, - rozumie pojęcia: więcej, mniej, tyle samo - nie rozumie jeszcze pojęć: o tyle więcej, o tyle mniej, tyle razy mniej lub więcej - rozpoznaje podstawowe figury geometryczne i jest osłuchany z ich nazwami - potrafi na polecenie dokładać i zabierać,	- liczy obiekty i odróżnia błędne liczenie od poprawnego - wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych - ustala równoliczność dwóch zbiorów, a także posługuje się liczebnikami porządkowymi - rozróżnia stronę lewą i prawą, określa kierunki i ustala położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów - wie, na czym polega pomiar długości, i zna proste sposoby mierzenia: krokami, stopa za stopą - zna stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku - orientuje się w schemacie ciała i przestrzeni - umie klasyfikować przedmioty według cech nadrzędnych i podrzędnych, - dokonuje prostych operacji arytmetycznych na materiale manipulacyjnym oraz na liczbach - orientuje się w zakresie oceny ciężaru i pojemności - rozumie następstwo zdarzeń i upływ czasu - zna podstawowe jednostki pomiaru czasu i określenia temu służące (np. nazwy pór roku)
---------------------------------	---	---	---	--

Literatura:

- Cieszyńska I., Korendo M. (2007), *Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka od noworodka do 6 roku życia*, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków
- Derewlana H., Wosińska B. (2012), *Badanie gotowości szkolnej. Materiały dla nauczycieli*, Nowa Era, Warszawa
- Diagnoza pedagogiczna przeznaczona do badania wstępnego uczniów rozpoczynających naukę w klasie I. Poradnik metodyczny*, „Żak” Wydawnictwo Edukacyjne, Warszawa 2010
- Gralka W., *Co 4-latek umieć powinien...*, [online] [dostęp 12.01.2016]. Dostępny w Internecie: <http://przedszkoleuniejiow.szkolnastrona.pl/index.php?p=new&idg=zt,46&id=119&action=show>
- Gruszczyk – Kolczyńska E., Zielińska E. (2000), *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatków i dzieci starszych wolniej rozwijających się : książka dla rodziców, terapeutów i nauczycielek przedszkola*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
- Harwas – Napierała B., Trempała J.(2009), *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
- Hellbrugge T. (1995), *Monachijska Funkcjonalna Diagnostyka Rozwojowa. Drugi i trzeci rok życia*, Wydawnictwo ANTYKWA, Kraków
- Hurlock E.B., *Rozwój dziecka*, książka w formie PDF [online] Dostępny w Internecie: www.chomikuj.pl
- Janiszewska B. (2006), *Ocena dojrzałości szkolnej: arkusz oceny dojrzałości, metody badań dojrzałości, pomoce do badań*, Wydawnictwo „Seventh Sea”, Warszawa
- Kruszewska A. (2014), *Dziecko na progu szkolnym /próba diagnozy/*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Częstochowa
- Oszwa U. (2006), *Rozwój i ocena umiejętności matematycznych dzieci sześciolletnich*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Serwis dla rodziców BBEdukacja.pl, „Rozwój psychofizyczny trzylatka”[online][dostęp 11.04.2011]. Dostęp w Internecie: http://www.bbedukacja.pl/dzieci_3_5/rozwoj/rozwoj_psychofizyczny_trzylatka.html

Serwis dla rodziców BBEdukacja.pl, Beata Turska, „To trzylatek musi umieć” [online][dostęp 11.04.2011]. Dostęp w Internecie: http://babyonline.pl/maluch_rozwoj_artikul,4613.html

Watoła A. (2006), *Komputerowe wspomaganie procesu kształtowania gotowości szkolnej dzieci sześciolletnich*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń